

Research Article/Araştırma Makalesi

Creative Comics in Teaching Current World Problems: The Experiences of Pre-Service Social Studies Teachers

Mehmet ŞENTÜRK^{1*} Ufuk ŞİMŞEK²

¹ Kilis 7 Aralık University, Kuallim Rifat of Education Faculty, Kilis, Türkiye, senturk@kilis.edu.tr

² Atatürk University, Kazım Karabekir of Education Faculty, Erzurum, Türkiye, ufuk@atauni.edu.tr

* Corresponding Author: senturk@kilis.edu.tr

Article Info

Received: 14 January 2025

Accepted: 28 February 2025

Keywords: Creative comics, current world problems, social studies, pre-service teacher

 10.18009/jcer.1617659

Publication Language: Turkish

Abstract

This study aims to reveal the views and experiences of pre-service social studies teachers regarding the use of creative comics in teaching current world problems. Since the study focuses on the participants' experiences, a qualitative research approach was adopted. The study was conducted based on a basic qualitative design. 25 teacher candidates who participated in the research were taught a "Current World Problems" course over the course of one academic semester. Teaching with creative comics was part of the course content. Different data collection methods were used in the study to diversify the data. In this context, participants were observed throughout the process, the products they created were examined, and semi-structured interviews were conducted with the participants. The data obtained were analysed using an inductive approach. According to the results of the research, pre-service teachers faced difficulties at certain points while creating creative comics and made similar mistakes. However, the results of the study indicate that pre-service teachers consider creative comics to be an effective material for teaching current world problems.

To cite this article: Şentürk, M., & Şimşek, U. (2025). Günümüz dünya sorunlarının öğretiminde yaratıcı çizgi roman: Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının deneyimleri. *Journal of Computer and Education Research*, 13 (25), 554-574. <https://doi.org/10.18009/jcer.1617659>

Günümüz Dünya Sorunlarının Öğretiminde Yaratıcı Çizgi Roman: Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Deneyimleri

Makale Bilgisi

Geliş: 14 Ocak 2025

Kabul: 28 Şubat 2025

Anahtar kelimeler: Yaratıcı çizgi roman, günümüz dünya sorunları, sosyal bilgiler, öğretmen adayı

 10.18009/jcer.1617659

Yayın Dili: Türkçe

Öz

Bu çalışmada sosyal bilgiler öğretmen adaylarının günümüz dünya sorunlarına ilişkin konuların öğretiminde yaratıcı çizgi roman kullanımına ilişkin görüş ve deneyimlerini ortaya koymak amaçlanmıştır. Katılımcıların deneyimlerine odaklanıldığı için çalışmada nitel araştırma yaklaşımı benimsenmiştir. Çalışma temel nitel desene göre yürütülmüştür. Araştırmaya katılan 25 öğretmen adayına bir eğitim-öğretim yarıyılı boyunca Günümüz Dünya Sorunları dersi verilmiştir. Yaratıcı çizgi romanlarla öğretim, ders içeriğinin bir kısmını oluşturmaktadır. Çalışmada farklı veri toplama yöntemleri kullanılarak veri çeşitlenmesine gidilmiştir. Bu kapsamda katılımcılar süreç boyunca gözlemlenmiş, katılımcıların ortaya koydukları ürünler incelenmiş ve katılımcılarla yarı yapılandırılmış görüşmeler yapılmıştır. Elde edilen veriler tümevarımsal bir yaklaşımla analiz edilmiştir. Araştırmanın sonuçlarına göre öğretmen adayları, yaratıcı çizgi roman oluştururken bazı noktalarda zorlanmış ve benzer hatalar yapmışlardır. Bununla birlikte araştırmanın sonuçları, öğretmen adaylarının yaratıcı çizgi romanların günümüz dünya sorunlarının öğretimi için etkili bir materyal olduğunu düşündüğünü ortaya koymaktadır.

Summary

Creative Comics in Teaching Current World Problems: The Experiences of Pre-Service Social Studies Teachers

Mehmet ŞENTÜRK^{1*} Ufuk ŞİMŞEK²

¹ Kilis 7 Aralık University, Kuallim Rifat of Education Faculty, Kilis, Türkiye, senturk@kilis.edu.tr

² Atatürk University, Kazım Karabekir of Education Faculty, Erzurum, Türkiye, ufuk@atauni.edu.tr

* Corresponding Author: senturk@kilis.edu.tr

Introduction

Individuals educated against current world problems can take part in solving global problems (Şentürk & Şimşek, 2023; Uslu & Çetin, 2022; Yazıcı, 2013). At this point, teachers, one of the main actors of an effective education, have a responsibility. Teachers may need interactive activities and interesting materials for an effective teaching process (Çiçek Şentürk & Selvi, 2024; Kutluca, et al., 2019). In this direction, one of the teaching materials that teachers can benefit from is creative comics. Creative comics draw attention as a type of comics used for educational purposes (Şentürk, 2022a; Şentürk, 2022b; Şentürk & Çiçek-Şentürk, 2023; Şentürk & Topkaya, 2020).

In this study, it is aimed to reveal the views of pre-service social studies teachers on how creative comics will affect the learning process about current world problems. In this direction, this study is important in terms of contributing to the development of teachers' and researchers' understanding of the use of creative comics in teaching processes and increasing the awareness of creative comics. Based on this idea, in this study, pre-service social studies teachers' views on the use of creative comics in teaching topics related to current world problems were examined within the scope of the following research questions.

- What are the opinions of pre-service social studies teachers about teaching current world problems with creative comics?

- What are the experiences of pre-service social studies teachers in preparing creative comics for current world problems?

Method

This study, which examines the views of pre-service social studies teachers on the use of creative comics in teaching topics related to contemporary world problems, was designed

according to the qualitative research method. In this study, the focus was on the creative comics prepared by pre-service social studies teachers and their evaluations on the use of creative comics in teaching topics related to contemporary world problems. Therefore, the study was designed as basic qualitative research. The study was conducted with 25 (14 female, 11 male) pre-service social studies teachers. Criterion sampling method was used to determine the participants. Pre-service teachers' views on contemporary world problems were obtained using a semi-structured interview form developed by the researchers. Observation was used as another data collection method in the study. The pre-service teachers' processes of preparing creative comics were observed by the course instructor and the researcher who has studies on creative comics. The creative comics created by the pre-service teachers were seen as another data source for the research. The creative comics created by the participants were analyzed in terms of form and content. An inductive approach was used to analyze the data. The data were analyzed with thematic analysis. The observation notes resulting from the observations made by the researcher were analyzed by the researchers.

Results

With the analysis of the data, four different themes were reached as “Impact on the current World Problems”, “Impact on the Teaching Process”, “Difficulties of Creative Comics” and “Suggestions for the Use of Creative Comics” regarding the use of creative comics in teaching topics related to current world problems.

The pre-service social studies teachers think that creative comics will have various effects on current world problems. According to the pre-service social studies teachers, creative comics positively affect students' attitudes towards the course, increase awareness of current world problems, facilitate empathy with those affected by the problems, and develop solutions to the problems. Pre-service social studies teachers think that creative comics will have various effects on the teaching process. Pre-service social studies teachers believe that creative comics can positively influence the teaching process by enhancing creativity skills, promoting active learning, facilitating teaching process, and increasing student engagement.

Pre-service social studies teachers think that the use of creative comics has various difficulties. Pre-service teachers state that preparing and using this material in the lesson

requires a long time due to the structure of creative comics and that preparing creative comics is related to one's creativity skills.

The pre-service social studies teachers made various suggestions in line with their experiences with creative comics. Pre-service teachers stated that in order to use creative comics effectively, student products should be supported and attention should be paid to ensure that the plot is open to creative ideas in the process of preparing materials.

Observation data confirm the data obtained from the interviews. Although the pre-service teachers had difficulties in shaping the characters, creating backgrounds and placing speech bubbles in the process of preparing creative comics, they showed a rapid development in this regard during the process. When the creative comics created by the pre-service teachers were analyzed, it was seen that the most common mistake was made in the placement of speech bubbles. In the creative comics examined, it was also noticed that there were problems such as violations of grammar rules, not cutting the script at the appropriate place, and not creating ambiguities in the script.

Discussion and Conclusion

The findings highlight the potential benefits of using creative comics as teaching tools in social studies. Pre-service social studies teachers state several positive effects, including fostering creativity, promoting active and lasting learning, facilitating the integration of visuals, creating a fun classroom environment, and enhancing the teaching process. However, the study also revealed several challenges in using creative comics. Pre-service teachers reported that creating comics is time-consuming and requires creativity skills. Additionally, pre-service teachers encountered difficulties with the comic creation software, particularly in designing characters and facial expressions.

Pre-service social studies teachers provided several recommendations for enhancing the use of creative comics. Pre-service teachers suggested that students should be encouraged to develop original ideas without fear of criticism. Finally, while pre-service social studies teachers faced difficulties in comic-specific elements, such as speech bubbles and narrative flow, they were successful in incorporating subject content into the comics. The study suggests that, despite some challenges, creative comics can positively impact students' engagement with current world issues in social studies.

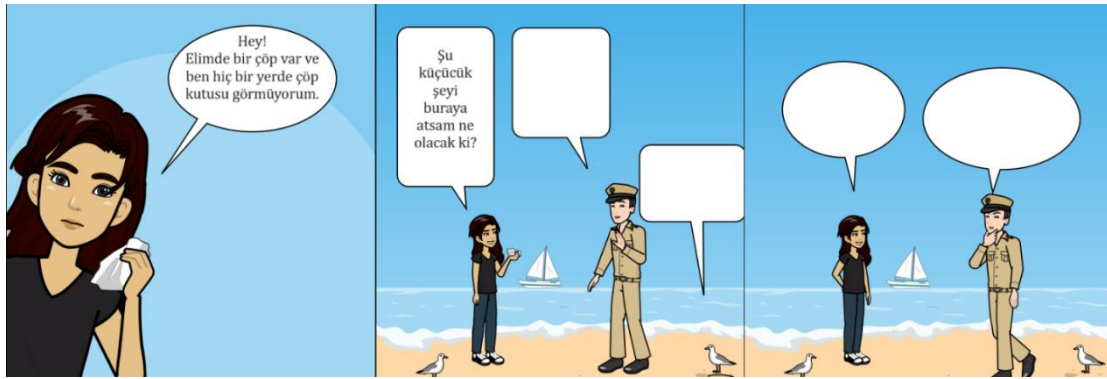
Giriş

Küresel ölçekte insanları olumsuz etkileyen sorunlar artış göstermektedir. Yaşanan sorunlar her geçen gün daha fazla insanı fiziksel, ekonomik ve psikolojik olarak etkilemektedir (Akkurt-Çağlar, 2022; Koç & Dumlu, 2020). Bu durum insanların yaşam kalitesini etkilemenin ötesinde canlı yaşamının sürdürülebilirliğini de tehdit etmektedir. Bu olumsuzluğun başrolünde insan davranışları vardır. İnsanların sürdürülebilir canlı yaşamını etkileyen olumsuz davranışları farklı alanlarda görülebilmektedir. Bu davranışları sonucunda ortaya çıkan sorunlar çevresel, eğitsel, demografik, şiddet kaynaklı sorunlar olabildiği gibi sağlık sorunları da olabilmektedir (Avcı & Gümüş, 2017; İncili & Akdemir, 2016). Günümüz dünya sorunlarını ortadan kaldırmak ya da bunların etkisini azaltmada eğitim işlevsel bir araç olabilir. Günümüz dünya sorunlarına karşı eğitilmiş bireyler bu sorunların çözümünde yer alabilirler (Şentürk & Şimşek, 2023; Uslu & Çetin, 2022; Yazıcı, 2013). Bu noktada etkili bir eğitimin temel aktörlerinden biri olan öğretmenlere sorumluluk yüklenmektedir. Sosyal bilgiler dersinin içeriği düşünüldüğünde de bu sorumluluğun büyük bir kısmının sosyal bilgiler öğretmenlerine düştüğünü görmek mümkündür.

Öğretmenler, etkili bir öğretim süreci için etkileşimli etkinlikler ve ilgi çekici materyallere ihtiyaç duyabilir (Çiçek-Şentürk & Selvi, 2024; Kutluca, et al., 2019). Bu doğrultuda öğretmenlerin yararlanabileceği öğretim materyallerinden biri de yaratıcı çizgi romanlardır. Yaratıcı çizgi romanlar, çizgi romanların eğitsel amaçlarla kullanılan bir türü olarak dikkat çekmektedir (Şentürk, 2022a; Şentürk & Çiçek-Şentürk, 2023; Şentürk & Topkaya, 2020). Daha yaygın şekilde kullanılan eğitici çizgi romanlardan belli noktalarda farklılaşmaktadır. Eğitici çizgi romanlar, özellikle eğitsel faaliyetler için tasarlanır ve okuyucusuna bilgi aktarmayı amaçlayan etkili öğretim araçlarıdır (Çiçek-Şentürk & Selvi, 2024; Şentürk & Şimşek, 2021; Şentürk & Şimşek, 2022; Şentürk, 2023; Topkaya, 2016; Topkaya & Yılar, 2015; Yıldırım, 2016). Yaratıcı çizgi romanın eğitici çizgi romandan temel farkı ise öğrencilerin kendi duygu ve düşüncelerini bilgileri, tutumları ve değerleri doğrultusunda çizgi romana aktarabilmeleridir. Bu da yaratıcı çizgi romanı etkileşimli bir öğretim materyali haline getirmektedir.

Yaratıcı çizgi romanlar, çizgi romanların hem görsel hem de yazılı mesaj iletme özelliğinden yararlanır. Bu da duygu ve düşüncelerin farklı şekillerde aktarılmasına olanak tanır (Şentürk, 2022a). Olayları farklı bir perspektiften görmeyi ve düşünmeyi bir yolunu

sunan yaratıcı çizgi romanların literatürde dört farklı şekilde kullanılabileceği görülmektedir (Şentürk, 2022a; Şentürk & Çiçek Şentürk, 2023). Senaryonun bir veya daha fazla noktada kesilmesini içeren ilk kullanım şeklinde (Görsel 1) öğrencilerin bilgi, duygu, düşünce ve değerleri doğrultusunda eksik senaryoyu tamamlaması beklenir. Bu kullanım şeklinde öğretmenler öğrencilerin bir konudaki bilgi düzeylerini, duygu ve düşüncelerini tespit edebilirler. İkinci kullanım şekli (Görsel 2) var olan senaryonun bir kısmının ya da tümünün değiştirilmesi temelinde dayanmaktadır. Bu kullanım şekliyle öğretmenler, öğrencilerin yanlış bilgiyi ya da davranışı tespit edip edemediğini veya öğrencilerde oluşan kavram yanlışlarını tespit edebilirler. Yaratıcı çizgi romanın üçüncü kullanım şeklinde (Görsel 3) ise çizgi romanın görsel zemini ve karakterleri oluşturulur ancak konuşma baloncukları boş bırakılır. Yaratıcı çizgi romanın bu kullanımı onu dilsiz haritalara benzetmektedir. Bu kullanım şekli, öğrencilerin dersin konusu doğrultusunda bir senaryo oluşturup konuşma balonları aracılığıyla karakterleri konuşturmasına dayanmaktadır. Dördüncü kullanım şeklinde (Görsel 4) ise karakterler ve senaryo oluşturulur. Ancak karakterlerin yüz ifadeleri eklenmez. Öğrencilerin olay örgüsüne göre karakterlere yüz ifadesi eklemesi beklenir. Bu kullanım şekli öğrencilerin duygularını açığa çıkarmaya dayanır. Yaratıcı çizgi romanın bu şekilde kullanımı özellikle duyuşsal kazanımlara hizmet edebilir.

Görsel 1. Senaryonun devam ettirildiği birinci tip yaratıcı çizgi roman

Görsel 2. Senaryonun değiştirildiği ikinci tip yaratıcı çizgi roman

Görsel 3. Senaryo yazılan üçüncü tip yaratıcı çizgi roman

Görsel 4. Yüz ifadelerinin çizildiği dördüncü tip çizgi roman

Bu araştırmada sosyal bilgiler öğretmen adaylarının günümüz dünya sorunlarına yönelik yaratıcı çizgi roman oluşturma deneyimlerine odaklanıldı. Buradan hareketle yaratıcı çizgi roman hazırlama sürecinde karşılaşılan zorlukları ve başarılı uygulamaları belirlemek ve yaratıcı çizgi romanların öğrenim sürecine nasıl etki edeceğine ilişkin öğretmen adaylarının görüşlerini ortaya koymak amaçlandı. Bu doğrultuda araştırma, öğretmenlerin ve araştırmacıların yaratıcı çizgi romanların öğretim süreçlerinde kullanımına ilişkin daha fazla anlayış geliştirmelerine katkı sağlama ve yaratıcı çizgi romanların bilinirliğini artırma açısından önem taşımaktadır. Aynı zamanda bu çalışma, sosyal bilgiler öğretmen adaylarının yaratıcı çizgi romanlara ilişkin deneyimleri bu materyalin eğitimdeki rolü ve etkili kullanımına ilişkin ipuçları sunmaktadır. Bu düşünceden hareketle bu çalışmada sosyal bilgiler öğretmen adaylarının günümüz dünya sorunlarına ilişkin konuların öğretiminde yaratıcı çizgi roman kullanımına yönelik görüşleri aşağıdaki araştırma soruları kapsamında incelendi.

- Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının yaratıcı çizgi romanlarla günümüz dünya sorunları eğitimine yönelik görüşleri nelerdir?
- Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının günümüz dünya sorunlarına yönelik yaratıcı çizgi roman hazırlama deneyimleri nelerdir?

Yöntem

Araştırma Yöntemi

Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının günümüz dünya sorunlarına ilişkin konuların öğretiminde yaratıcı çizgi roman kullanımına yönelik görüşlerinin incelendiği bu çalışma nitel araştırma yöntemine göre tasarlanmıştır. Nitel araştırmanın tercih edildiği araştırmalar, problemin derinlemesine değerlendirildiği, araştırmacının içeriden bir bakış açısı ile araştırmaya konu olan problemi ele aldığı araştırmalardır (Seggie & Bayyurt, 2015). Nitel araştırmada araştırmacılar, katılımcıların olay ve olgular karşısında oluşturdukları anlamlar ve bunlar aracılığıyla edindikleri deneyimleri anlamlandırmaya çalışırlar (Merriam, 2018). Bu araştırma temel nitel araştırma olarak yapılandırılmıştır. Bütün nitel araştırmalarda olduğu gibi temel nitel araştırmalar da fenomene ilişkin anlamın nasıl oluştuğu, insanların yaşadıklarını ve dünyayı nasıl anlamlandırdıklarını konu alır. Temel nitel araştırmalarda araştırmacılar çalışmaya katılanların algılarını ve deneyimlerini anlamaya ve açıklamaya çalışırlar (Merriam & Tisdell 2015; Patton, 2014). Bu araştırmada sosyal bilgiler öğretmen adaylarının hazırladıkları yaratıcı çizgi romanlar ve aldıkları sosyal bilgiler eğitimi kapsamında yaratıcı çizgi romanların günümüz dünya sorunlarına ilişkin konuların öğretiminde kullanımına ilişkin değerlendirmelerine odaklanılmıştır. Bu nedenle araştırmanın temel nitel araştırma olarak tasarlanmasına karar verilmiştir.

Çalışma Grubu

Çalışma 25 (14 kadın, 11 erkek) 3. sınıf sosyal bilgiler öğretmen adayı ile yürütülmüştür. Katılımcıların belirlenmesinde ölçüt örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Belli özelliklere sahip katılımcılarla çalışma yapılmak istendiğinde ölçüt örneklemeden faydalanılabilir (Büyüköztürk vd., 2017). Ölçüt örneklemede araştırmanın odağında yer alan ve araştırmacının karar verdiği kritik bir özellik ölçüt olarak belirlenebilir (Canbazoğlu-Bilici,

2019; Patton, 2014). Örnekleme seçiminde, katılımcıların Günümüz Dünya Sorunları dersini almış olması ve yaratıcı çizgi roman hazırlama deneyimine sahip olması ölçüt olarak belirlenmiştir. Çalışmanın katılımcıları bir eğitim-öğretim yılı boyunca günümüz dünya sorunlarına yönelik bir ders almıştır. Katılımcılar, bir eğitim-öğretim yarıyılı boyunca Günümüz Dünya Sorunları dersini almış ve bu süreçte yaratıcı çizgi roman hazırlama deneyimi kazanmıştır.

Veri Toplama Süreci

Öğretmen adaylarının günümüz dünya sorunlarına ilişkin görüşleri, araştırmacılar tarafından geliştirilen 4 soruluk yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılarak elde edilmiştir. Bu form için 6 farklı soru hazırlanmıştır. Formundaki sorular için çizgi romanlar üzerine çalışmaları bulunan bir sosyal bilgiler eğitimi uzmanı ve bir Türkçe eğitimi uzmanından görüş alınmıştır. Uzman görüşleri doğrultusunda formdan 2 soru çıkarılmıştır. Araştırmada kullanılacak görüşme sorularının test edilmesi için 2 öğretmen adayı ile pilot görüşme gerçekleştirilmiştir. Bu süreç sonrasında son hali verilen görüşme formu veri toplama aracı olarak kullanılmıştır. Görüşmeler öğretmen adaylarının belirlemiş oldukları saatlerde gerçekleştirilmiştir. Bu sırada veri kaybı oluşmaması için katılımcıların izniyle görüşmeler kayıt altına alınmıştır. Görüşmelerde katılımcıların araştırmacıya güven duyması önemlidir (Glesne, 2012). Bu nedenle katılımcılara görüşmenin diledikleri zaman sonlanabileceği, diledikleri soruları cevaplamayabilecekleri, bu görüşmede yer alan sorulara verdikleri cevapların akademik başarılarına karşılık gelecek notları etkilemeyeceği ve isimlerinin gizli kalacağı açıklanmıştır.

Araştırmada bir diğer veri toplama yöntemi olarak gözlem kullanılmıştır. Öğretmen adaylarının günümüz dünya sorunlarına ilişkin yaratıcı çizgi roman hazırlama süreçleri dersin sorumlusu olan ve yaratıcı çizgi romanlar üzerine çalışmaları bulunan araştırmacı tarafından gözlenmiştir. Nitel araştırmalarda gözlem yöntemi ile toplanan verilerle gözlemlenen olay, süreç boyunca gerçekleşen etkinlikler, bu etkinliklerde yer alan kişiler ve bu kişilerin sahip olduğu bakış açılarını betimlemek mümkündür (Patton, 2014). Creswell'e (2017) göre araştırmacının gözlemlenen duruma katılımına göre gözlem üç şekilde yapılabilmektedir. Bu araştırmada araştırmacı, değişen gözlemsel rollere bürünmüştür. Bu doğrultuda araştırmacı yaratıcı çizgi roman hazırlama sürecinde zaman zaman öğretmen

adaylarını dışarıdan gözlemlerken gerekli gördüğü durumlarda ise sürecin içerisine dahil olarak gözlem yapma imkânı bulmuştur.

Araştırma sürecinde öğretmen adayları, kendi belirledikleri bir günümüz dünya sorununa yönelik yaratıcı çizgi roman hazırlamıştır. Araştırmaya katılan öğretmen adayları daha önce farklı derslerde yaratıcı çizgi romana ilişkin eğitim aldıkları için Günümüz Dünya Sorunları dersinde önceki bilgileri hatırlatma amacıyla bir anlatım gerçekleştirilmiştir. Yaratıcı çizgi romanlar Pixton (www.pixton.com) üzerinden hazırlanmıştır. Pixton, dijital ortamda çizgi roman hazırlamak için tasarlanmış bir programdır. Katılımcıların oluşturdukları yaratıcı çizgi romanlar veri kaynağı olarak görülmüş ve şekilsel ve içeriksel olarak incelenmiştir.

Araştırmacılar çalışmada ulaşılan sonuçların inandırıcılığını artırma amacıyla veri çeşitlemesine gitmiştir. Bir araştırmada çeşitleme, araştırmada farklı veri kaynaklarının, farklı veri toplama araçlarının, farklı araştırma yönteminin ya da farklı araştırmacıların yer almasıyla sağlanabilir (Denzin, 1970). Görüşmeler yoluyla elde edilen veriler, gözlemler yoluyla elde edilen veriler ve çeşitli kayıt ya da belgelerden elde edilen verilerin uyumu ortaya çıkan sonuçlara olan güveni artırır (Erlandson vd., 1993). Aynı zamanda nitel araştırmalarda farklı yöntemler kullanılarak verilerin toplanması araştırmacılara karşılaştırma yapma ve teyit etme imkânı tanıyarak araştırmacıların daha titiz bir araştırma yürütmesini sağlar. Bu da hata oranını azaltır ve inandırıcılığı artırır (Yıldırım & Şimşek, 2013).

Verilerin Analizi

Katılımcılardan elde edilen verilerin analizinde tümevarımsal bir yaklaşımla hareket edilmiştir. Tümevarımsal analiz, katılımcılardan elde edilen verilerin içerisinde örüntü, tema ve kategorilerin bulunup ortaya çıkarılmasını içerir (Patton, 2014, s. 453). Bu çerçevede veriler tematik analiz ile analiz edilmiştir. Nitel verilerin birden çok araştırmacı tarafından analiz edilmesi güvenilirliğin artmasını sağlamaktadır (Kvale, 1996; Merriam, 2018). Bu nedenle veriler iki araştırmacının bağımsız şekilde tekrarlı okumalarıyla kodlanmıştır. Veriler kodlanırken araştırmacılar, verileri inceleyip anlam örüntüleri oluşturan bölümleri ayırmaya çalışmıştır. Bu işlem sonucunda ortaya çıkan kodlar araştırmacılar tarafından karşılaştırılmıştır. Oluşturulan kodlar temalar altında toplanmış ve tablolar halinde

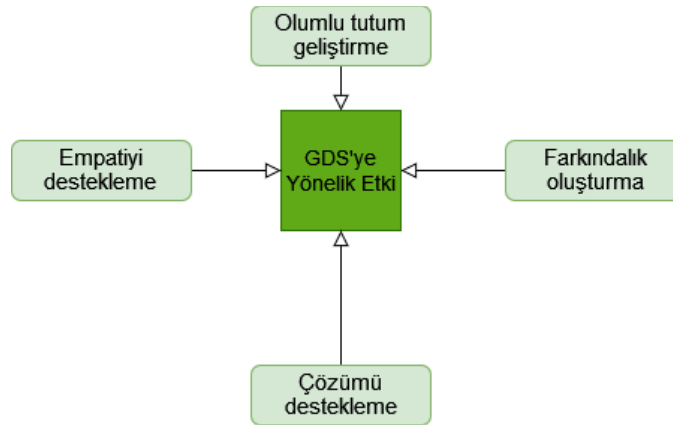
sunulmuştur. Doğrudan alıntılar kullanılarak bu tema ve kodlar desteklenmiştir. Bu işlem sırasında öğretmen adaylarını belirtmek için rastgele isimler kullanılmıştır.

Araştırmacı tarafından yapılan gözlemler sonucunda ortaya çıkan gözlem notları araştırmacılar tarafından analiz edilmiştir. Öğretmen adaylarının oluşturmuş oldukları yaratıcı çizgi romanlar ise hem dersin yürütücüsü olan araştırmacı hem de çizgi romanlar üzerine çalışmaları bulunan bir başka uzman tarafından şekilsel ve içeriksel olarak analiz edilmiştir.

Bulgular

Bulgular bölümünde öncelikle yarı yapılandırılmış görüşme formları ve yüz yüze görüşmelerle toplanan verilerin analizi sonucunda ulaşılan bulgulara yer verilmiştir. Bu bulgular doğrudan alıntılarla desteklenmiştir. Sosyal bilgiler öğretmen adaylarından elde edilen verilerin analizi ile yaratıcı çizgi romanların günümüz dünya sorunlarıyla ilgili konuların öğretiminde kullanımına ilişkin "Günümüz Dünya Sorunlarına Yönelik Etki", "Öğretim Sürecine Etki", "Yaratıcı Çizgi Romanın Zorlukları" ve "Kullanımına Yönelik Öneriler" şeklinde dört farklı temaya ulaşılmıştır.

"Günümüz Dünya Sorunlarına Yönelik Etki" temasına ilişkin kodlar Şekil 1'de verilmiştir. Sosyal bilgiler öğretmen adayları, yaratıcı çizgi romanların günümüz dünya sorunlarıyla ilişkili konulara yönelik çeşitli etkiler oluşturacağını düşünmektedir.

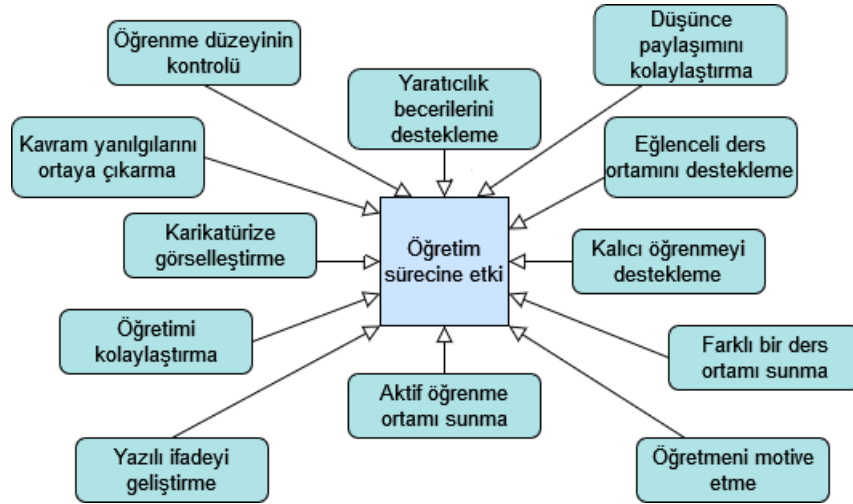

Şekil 1. Günümüz Dünya Sorunlarına Yönelik Etki temasına ait kodlar

Şekil 1'den anlaşılacağı üzere öğretmen adayları, yaratıcı çizgi romanların öğrencilerin derse karşı tutumunu olumlu etkileyeceği, günümüz dünya sorunlarına ilişkin farkındalığını artıracığı, sorunlardan etkilenenlerle empati kurmalarını kolaylaştıracağı ve sorunlara yönelik çözüm önerisi geliştirmelerini destekleyeceği kanaatindedir. Görüşmelere

katılan öğretmen adayları, yaratıcı çizgi romanların derse karşı tutum üzerinde olumlu etki oluşturacağı noktasında görüş belirtmişlerdir. Örneğin Ahmet “Yaratıcı çizgi romanlar dersi sevmeyen öğrencilerin dersi sevmesini sağlayacağını düşünüyorum.” şeklindeki ifadesi ile bunu belirtmiştir. Yaratıcı çizgi romanların öğrencilerin günümüz dünya sorunlarına yönelik farkındalıklarını artıracaklarını vurgulanmıştır. Örneğin Bilal “Yaratıcı çizgi romanlar büyük bir çeşitlilik gösteren soruların varlığını ortaya koyar” şeklindeki ifadesi ile bunu belirtmiştir. Yaratıcı çizgi romanların öğrencilerin günümüz dünya sorunlarından etkilenenlerle empati kurmalarını sağlayacağını ifade edilmiştir. Örneğin Cemile “Bu materyal duyguyu yansıtmaya özelliği ile çocukların empati kurmasını sağlar” şeklindeki ifadesi ile bunu belirtmiştir. Ayrıca öğretmen adayları, yaratıcı çizgi romanların öğrencilerin günümüz dünya sorunlarına çözüm üretmelerinde de etkili olabileceğini ifade etmişlerdir. Örneğin Deniz “Yaratıcı düşüncenin desteklenmesiyle sorunlara yönelik çözümler ortaya koyar ve bunu gerçek hayatta uygularlar” şeklindeki ifadesi ile bunu belirtmiştir.

"Öğretim Sürecine Etki" temasına ilişkin kodlar Şekil 2'de verilmiştir. Şekil 2 incelendiğinde sosyal bilgiler öğretmen adaylarının yaratıcı çizgi romanların öğretim sürecine yönelik çeşitli etkiler oluşturacağını düşündükleri anlaşılmaktadır.

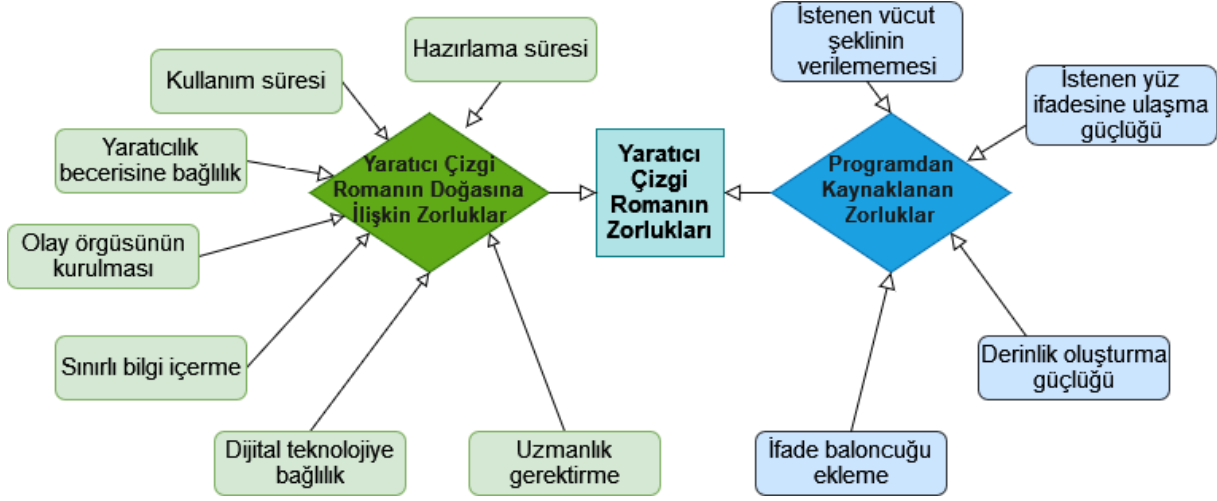
Şekil 2. Öğretim Sürecine Etki temasına ait kodlar

Şekil 2'den anlaşılacağı üzere yaratıcı çizgi romanlar, öğrencilerin yaratıcılık becerilerini ve aktif öğrenmeyi destekleyebilir, konunun öğrenci seviyesine uygun bir şekilde karikatürize edilerek anlatılmasını kolaylaştırabilir, ders ortamını eğlenceli bir hale getirebilir, öğretimi kolaylaştırabilir, alışılmışın dışında bir ders süreci sağlayabilir, kavram

yanılgılarını ortaya çıkarmayı ve düşünce paylaşımını kolaylaştırabilir, öğrencilerin öğrenme düzeyi hakkında ipucu sunabilir, yazılı ifade becerilerini geliştirebilir ve öğretmen motivasyonunu artırabilir özelliklere sahiptir.

Görüşmelere katılan öğretmen adayları, yaratıcı çizgi romanların öğrencilerin yaratıcılık becerileri üzerinde olumlu etki oluşturacağı noktasında görüş belirtilmiştir. Örneğin Emine “Yaratıcı çizgi romanlar, özellikle yazma kısmında öğrencinin yaratıcılığını destekliyor. Hatta buna ihtiyaç duyuyor.” şeklindeki ifadesi ile bunu belirtmiştir. Öğretmen adayları, yaratıcı çizgi romanların ders sürecinde öğrenci katılımını artırdığına dikkat çekerek bu materyalin aktif öğrenmeyi destekleyecek özelliklere sahip olduğunu vurgulamıştır. Örneğin Fatih “Yaratıcı çizgi romanlar öğrencileri bir şekilde derse aktif katılım göstermeye zorunlu kılıyor gibi.” şeklindeki ifadesi ile bunu belirtmiştir. Ayrıca öğretmen adayları, yaratıcı çizgi romanların öğrenci seviyesi gözetilerek hazırlandıklarında öğrencilerin konu içeriğinden olumsuz şekilde etkilenmeyecekleri ifade etmiştir. Örneğin Gamze “Bazı günümüz dünya sorunları, çocuklara anlatılmak için uygun olmayabilir. Ama yaratıcı çizgi romanlar bunun için uygundur.” şeklindeki ifadesi ile bunu belirtmiştir. Öğretmen adayları, yaratıcı çizgi romanların çok yönlü mesaj iletme özelliğine dikkat çekerek bu materyalin öğrenilenlerin kalıcılığı üzerinde olumlu etkiler oluşturacağını ifade etmiştir. Örneğin Hasan “Yaratıcı çizgi romanlar konuyu görsellerle desteklediği ve öğrenciler yazarak öğrendiği için kalıcı öğrenme oluşur” şeklindeki ifadesi ile bunu belirtmiştir. Yaratıcı çizgi romanların öğretim sürecine, yoğunlukla ifade edilen, bir diğer etkisi ise ders ortamının daha eğlenceli hale getirilmesindeki etkisidir. Örneğin Irmak “Eğlenceli bir ortam sunar” şeklindeki ifadesi ile bunu belirtmiştir.

"Yaratıcı Çizgi Romanın Zorlukları" temasına ilişkin kodlar Şekil 3'te verilmiştir. Şekil 3 incelendiğinde sosyal bilgiler öğretmen adaylarının yaratıcı çizgi roman kullanımının çeşitli güç yanlarının olduğunu düşündükleri anlaşılmaktadır.

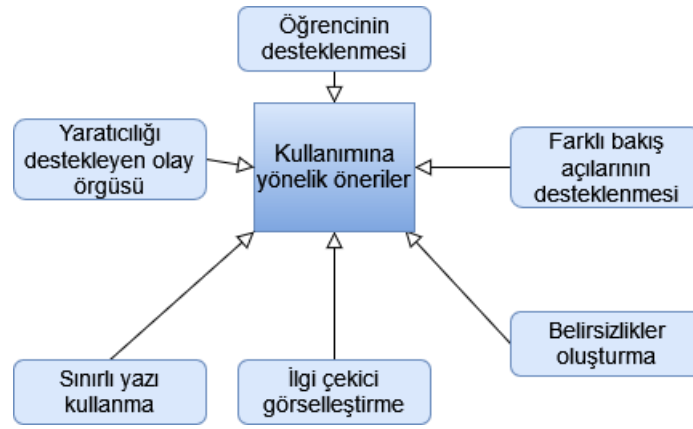
Şekil 3. Yaratıcı çizgi romanın zorlukları temasına ait kategori ve kodlar

Şekil 3'ten anlaşılacağı üzere öğretmen adaylarının ifadeleri, yaratıcı çizgi romanların yapısından kaynaklı olarak bu materyali hazırlamanın ve derste kullanmanın uzun bir süre gerektirdiğini ve yaratıcı çizgi roman hazırlamanın kişinin yaratıcılık becerisiyle ilişkili olduğunu göstermektedir. Bununla birlikte öğretmen adayları program arayüzünün kendilerini istenilen vücut şeklinin verilmesi, karakterlere istenilen yüz ifadesinin eklenmesi, yakınlık-uzaklık algısının verilmesi ve istenilen yere ifade baloncuğu koyulması noktasında zorladığını belirtmişlerdir.

Görüşmelere katılan öğretmen adayları, yaratıcı çizgi romanların hazırlanmasının ve derste kullanılmasının birçok materyale göre daha çok zaman gerektirdiği noktasında görüş belirtmişlerdir. Örneğin İpek "Yaratıcı çizgi romanların hazırlanması için geniş bir zaman ayrılmalı." şeklindeki ifadesi ile Kadir de "Özellikle yaratıcı yazma süreci çok zaman alacaktır. Bunun göz ardı edilmemesi gerekir." şeklindeki ifadesiyle ortaya çıkacak bu durumlara dikkat çekmiştir. Öğretmen adayları yaratıcı çizgi roman tasarlanırken yaratıcılık becerisine bağlı olduğunu vurgulamıştır. Örneğin Leyla "Hem hazırlama sürecinde hem kullanım sürecinde yaratıcılık becerisi süreç üzerinde etkilidir. Yaratıcılık becerisi düşük olanlar için zor olabilir" şeklindeki ifadesi ile bunu belirtmiştir. Ayrıca öğretmen adayları program arayüzünden kaynaklı olarak yaratıcı çizgi roman hazırlanırken karakterlere istenilen vücut şeklinin ve yüz ifadesinin verilmesi noktasında zorluk yaşadıklarını ifade etmiştir. Örneğin Mehmet "Çok fazla duruş şekli olduğu için aradığımı bulmak zor oluyordu." şeklindeki ifadesi ile Nagihan da "Programda istediğim yüz ifadelerine ulaşmak zordu." şeklindeki ifadesiyle bu durumlara dikkat çekmiştir. Öğretmen adayları yaratıcı

çizgi roman hazırlanırken yakınlık-uzaklık algısı oluşturmakta güçlük çektiklerini ifade etmiştir. Örneğin Oğuz “Karakterleri istediğim gibi küçültüp büyültemiyordum. Birini yakın birini uzak yapmak zordu.” şeklindeki ifadesi ile bunu belirtmiştir. Bazı öğretmen adayları da ifade baloncuğu eklemeye zorluk yaşadıklarını belirtmiştir. Örneğin Özge “Konuşma baloncuklarını istediğimiz yere sürükleyemiyorduk. Bazen arka planı kapatıyordu.” şeklindeki ifadesi ile bunu belirtmiştir.

"Kullanımına Yönelik Öneriler" temasına ilişkin kodlar Şekil 4'te verilmiştir. Şekil 4'te görüldüğü gibi sosyal bilgiler öğretmen adaylarının yaratıcı çizgi romana ilişkin deneyimleri doğrultusunda çeşitli önerilerde bulunmuşlardır.

Şekil 4. Kullanımına yönelik öneriler temasına ait kodlar

Şekil 4'ten anlaşılacağı üzere öğretmen adayları, yaratıcı çizgi romanların etkili bir şekilde kullanılabilmesi için öğrencilerin ortaya koyacakları ürünlerin desteklenmesi gerektiğini ve materyal hazırlama sürecinde olay örgüsünün yaratıcı fikirlere açık olmasına dikkat edilmesi gerektiğini belirtmişlerdir. Ayrıca öğretmen adayları farklı bakış açılarına uygun ve belirsizlikler içeren yaratıcı çizgi romanların öğrenim sürecini destekleyerek daha etkili bir öğrenim süreci oluşmasını sağlayacağını ifade etmişlerdir. Bununla birlikte yaratıcı çizgi romanların öğrencilerin ilgisine hitap edecek şekilde hazırlanması ve bu süreçte yazı yoğunluğundan kaçınılması gerektiğini ifade etmişlerdir. Görüşmelere katılan öğretmen adayları, yaratıcı çizgi romanlar kullanılırken özellikle yaratıcı yazma sürecinde öğrencilerin ortaya koyacağı fikirlerin desteklenmesi gerektiği noktasında görüş belirtmişlerdir. Örneğin Pelin “Öğrencilerin sürece katılım göstermesi için cesaretlendirilmeleri gerekebilir” şeklindeki ifadesi ile bunu belirtmiştir. Bununla birlikte öğretmen adayları yaratıcı çizgi romanların içeriğine dikkat çekerek içeriğin yaratıcılığı besleyecek şekilde tasarlanması gerektiğini vurgulamışlardır. Örneğin Recep “Yaratıcılık duygusunu açığa çıkaracak bir

hikâye tasarlanmalı” şeklindeki ifadesi ile bunu belirtmiştir. Bunun yanında öğretmen adayları farklı fikirlerin ortaya koyulabilmesi için senaryonun farklı bakış açılarına uygun olması gerektiğini ifade etmiştir. Örneğin Sibel “Yaratıcı çizgi romanın senaryosu öyle hazırlanmalı ki farklı düşünceleri destekleyebilsin” şeklindeki ifadesi ile bunu belirtmiştir. Ayrıca öğretmen adayları yaratıcı çizgi romanların tek bir fikri işaret etmekten çok belirsizlikler içermesi gerektiğini belirtmişlerdir. Örneğin Şirin “Öğrencileri farklı düşüncelere sevk edebilecek gri alanların bırakılmasına dikkat edilmelidir” şeklindeki ifadesi ile bunu belirtmiştir. Öğretmen adayları yaratıcı çizgi romanların yapısına dikkat çekerek görsel unsurların öğrencilerin ilgisini çekecek şekilde tasarlanması gerektiğini vurgulamışlardır. Örneğin Tülin “Yaratıcı çizgi romanlar tasarlanırken öğrencilerin ilgi duydukları karakterler tercih edilmelidir” şeklindeki ifadesi ile bunu belirtmiştir. Bunun yanında öğretmen adayları yaratıcı çizgi romanlarda yazı yoğunluğunun çok olmaması gerektiğini de ifade etmiştir. Örneğin Uğur “Yazı yoğunluğu da önemli bir nokta. Çünkü çok yazı, yazı yoğunluğu öğrencileri sıkabilir” şeklindeki ifadesi ile bunu belirtmiştir.

Gözlem verileri görüşmelerden elde edilen verileri doğrular nitelikte sonuçları ortaya koymaktadır. Öğretmen adaylarının yaratıcı çizgi roman hazırlama sürecinde karakterleri şekillendirmede ve arka plan oluşturmada, konuşma baloncuklarını uygun bir konuma yerleştirmede zorluk yaşamalarına karşın süreç içerisinde bu konuda hızlı bir gelişim gösterdikleri gözlenmiştir. Ancak yaratıcı senaryolar oluşturma ve senaryonun nerede kesileceğine karar verme noktasında daha çok zorlandıkları gözlenmiştir. Bununla birlikte yaratıcı çizgi roman türlerinden en çok senaryonun devam ettirildiği birinci tip yaratıcı çizgi romanlarda zorluk yaşandığı dikkat çekmektedir. Öğretmen adayları zorluk yaşadıklarında eğitmen desteği istemişlerdir.

Öğretmen adaylarının oluşturdukları yaratıcı çizgi romanlar incelendiğinde en çok konuşma baloncuklarının yerleştirilmesi noktasında hata yapıldığı görülmüştür. Bu hataların başında okuma sırasına göre konuşma baloncuğu yerleştirme ve senaryoya göre doğru baloncuk türünü (konuşma baloncuğu, düşünce baloncuğu gibi) belirleme gelmektedir. Konuşma baloncuklarının görsel mesajı engelleyecek şekilde konumlandırıldığı yaratıcı çizgi roman kareleri de tespit edilmiştir. İncelenen yaratıcı çizgi romanlarda dilbilgisi kurallarına aykırılık, senaryonun uygun yerde kesilmemesi, senaryoda belirsizlikler oluşturmama gibi sorunların olduğu da fark edilmiştir.

Sonuç ve Tartışma

Çeşitli veri toplama araçlarıyla elde edilen verilerin analizi sonucunda sosyal bilgiler öğretmen adaylarının eğitsel amaçlar için yaratıcı çizgi roman hazırlama ve kullanmaya yönelik bazı özelliklere dikkat çektiği belirlenmiştir. Görüşmeler yoluyla elde edilen verilerin analizi sonucunda ulaşılan bulgulara göre sosyal bilgiler öğretmen adaylarının deneyimleri yaratıcı çizgi romanların derse ve öğretime yönelik çeşitli etkiler oluşturduğu yönündedir. Ayrıca öğretmen adaylarının yaratıcı çizgi roman hazırlama sürecinde karşılaştıkları zorluklar ve edindikleri tecrübelerden kaynaklanan tavsiyeler de verilerin analizi sonucunda ortaya çıkan bulgular arasındadır. Yaratıcı çizgi romanların derse yönelik etkilerine ilişkin ifadeler bu materyalin öğrencilerin derse yönelik tutumlarını olumlu yönde değiştireceği, günümüz dünya sorunlarına ilişkin farkındalık oluşmasını sağlayacağı, empatiyi ve sorunlara karşı çözüm arayışını destekleyeceği ve derse yönelik motivasyonu artıracakını ortaya koymaktadır. Bu sonuçlar Şentürk ve Çiçek Şentürk'ün (2023) yaratıcı çizgi romanların afet eğitiminde kullanımına odaklandıkları çalışmanın sonuçları ile benzerlik taşımaktadır. Bununla birlikte yine bir çizgi roman türü olan eğitici çizgi romanlara yönelik çalışmalar bu materyalin tutum (Hosler & Boomer, 2011; Keskin & İlhan, 2021; Şentürk & Şimşek, 2022; Topkaya & Şimşek, 2016), empati (Şentürk, 2023) motivasyon (Çiçek-Şentürk & Selvi, 2024) üzerinde olumlu etkilere sahip olduğunu göstermektedir.

Araştırmanın bulguları yaratıcı çizgi romanların öğretim materyali olarak kullanılmasının eğitim ortamına çeşitli faydalar sağlayacağını göstermektedir. Yaratıcı çizgi romanların öğretim sürecine yönelik etkilerine ilişkin öğretmen adayları ifadeleri yaratıcılığı, aktif ve kalıcı öğrenmeyi destekleme, konuya uygun karikatürize görsel kullanımını kolaylaştırma, eğlenceli bir ders ortamı sağlama ve öğretimi kolaylaştırma gibi etkilerin bu materyalin başta gelen olumlu etkileri olabileceğini ortaya koymaktadır. Bu sonuçlar Şentürk ve Çiçek-Şentürk'ün (2023) çalışmasında ulaşılan bazı sonuçlarla benzerlik göstermektedir.

Araştırmada yaratıcı çizgi romanların öğretim ortamında yer almasının çeşitli zorluklar oluşturduğu da tespit edilmiştir. Sosyal bilgiler öğretmen adayları, yaratıcı çizgi roman hazırlamanın uzun süre aldığı ve yaratıcılık becerisi ile ilişkili olmasını bu materyalin öğretim sürecinde kullanılmasını güçleştireceğini ifade etmişlerdir. Öğretmen adaylarının yaratıcı çizgi roman hazırlama noktasında pratik eksikliği olması bu durumun ortaya çıkmasında bir etken olarak gösterilebilir. Araştırmacı gözlemi de bunu destekler

niteliktedir. Bununla birlikte yaratıcı çizgi romanların kullanım açısından zaman alıcı olması da bir diğer dikkat çeken zorluk olarak ifade edilmiştir. Çizgi romanlara yönelik birden çok araştırmada bunu destekler nitelikte sonuçlara ulaşılmıştır (Akanca, 2021; Çiçek-Şentürk & Selvi, 2024; Şentürk & Şimşek, 2021). Ayrıca öğretmen adayları yaratıcı çizgi roman oluşturdukları programın kullanımına dair karakterlerin vücut şeklini ve yüz ifadesini oluşturma sorunları gibi çeşitli zorlukları da dile getirmişlerdir. Araştırma kapsamında yapılan gözlemler, bu sonuçları destekler niteliktedir. Araştırmacı gözlemlerine göre öğretmen adayları özellikle birinci tip yaratıcı çizgi roman senaryosu oluşturmada zorluk yaşamışlardır. Ayrıca bu senaryolar program aracılığıyla resmedilirken karakterleri uygun şekilde yerleştirme ve konuşma baloncuğu ekleme noktasında zorlanmışlardır.

Araştırmanın bir diğer sonucu ise yaratıcı çizgi romanların kullanımına ilişkin önerileri kapsamaktadır. Sosyal bilgiler öğretmen adayları, yaratıcı çizgi romanlar kullanıldığında öğrencilerin ortaya koydukları ürünler hakkında öğretmenleri tarafından desteklemesi gerektiğini ifade etmişlerdir. Bu durum yaratıcı yazmanın bir yansıması olarak değerlendirilebilir. Çünkü yaratıcı yazmada ortaya konulan ürünler eleştirilmemeli, birbiriyle karşılaştırılmamalıdır. Bunun tersine özgün fikirlerin ortaya çıkması için öğrenciler desteklenmelidir (Kırmızı & Çağ-Adıgüzel, 2023). Yaratıcı çizgi romanın senaryosunda belirsizlikler oluşturma öğretmen adayları tarafından sunulan bir diğer öneri olarak dikkat çekmektedir. Bu görüş de çizgi romanda bulunacak belirsizliklerin öğrencilerin farklı bakış açıları geliştirmelerine olanak tanınmasıyla açıklanabilir. Dale'nin (2007) çizgi romanda okuyucuyu ikileme bırakmak için senaryolarda gri alanlar bırakılması önerisi öğretmen adaylarının bu önerisini destekler niteliktedir.

Öğretmen adaylarının oluşturduğu yaratıcı çizgi romanlar incelendiğinde çoğunlukla çizgi romanla veya yaratıcı yazma ile doğrudan ilişkili olan konuşma baloncuğu yerleştirme, yakınlık uzaklık algısı oluşturma, akıcı ve sade bir senaryo ve senaryoda belirsizlikler oluşturmada eksikler görülürken öğretmen adaylarının konu içeriğini çizgi romana taşımada başarılı olduklarını anlaşılmaktadır. Bununla birlikte yaratıcı çizgi romanlarda çizgi romanla doğrudan ilişkisi olmayan dil bilgisi hatalarının da bulunduğu görülmüştür. Öğretmen adayları ile yapılan görüşmelerden elde edilen bulgular, bu hataların yaratıcı çizgi roman oluşturdukları program arayüzü ile ilgili olduğu göstermektedir.

Araştırmanın sonuçları, çalışmaya katılan sosyal bilgiler öğretmen adaylarının eğitsel amaçlarla yaratıcı çizgi roman kullanımının sosyal bilgiler dersinde günümüz dünya sorunlarına ilişkin konuların öğrenime olumlu etkileri olacağını düşündüklerini göstermektedir.

Öneriler

Araştırmanın sonuçları doğrultusunda araştırmacılar, günümüz dünya sorunları ile ilişkili konuların öğretim sürecine yaratıcı çizgi romanların alternatif bir öğretim aracı olarak dahil edilmesini önermektedir.

Bilgilendirme

Bu çalışma, 11. Uluslararası Sosyal Bilgiler Eğitimi Sempozyumunda sözlü bildiri olarak sunulmuş bir çalışmanın genişletilmiş şeklidir.

Etik Kurul Belgesi

Etik Kurul Komisyon Adı: Kilis 7 Aralık Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Bilimsel Araştırmalar Etik Kurulu

Etik Kurul Belge Tarihi ve Sayı No: 29.08.2022- 2022/15

Yazar Katkı Beyanı

Mehmet ŞENTÜRK: Kavramsallaştırma, alanyazın taraması, metodoloji, verilerin toplanması, işlenmesi, analizi, denetim, inceleme-yazma ve düzenleme.

Ufuk ŞİMŞEK: Kavramsallaştırma, alanyazın taraması, metodoloji, analiz, denetim, inceleme-yazma ve düzenleme.

Kaynaklar

- Ak, M. M., Erdoğan, M. F., & İlhan, G. O. (2020). Görsel bir öğretim materyali olarak dijital çizgi roman tasarımı: Gezdim, gördüm, öğrettim. *Journal of History School*, 47, 2458-2484. <http://doi.org/10.29228/Joh.44172>
- Akanca, N. (2020). An alternative teaching tool in science education: Educational comics. *International Online Journal of Education and Teaching (IOJET)*, 7(4), 1550-1570. <http://iojet.org/index.php/IOJET/article/view/1063>
- Akkurt-Çağlar, A. (2022). The views of pre-service teachers about today and future of current world problems. *International Online Journal of Education and Teaching*, 9(2), 1004-1021.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., & Demirel, F. (2017). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Pegem A.
- Canbazoglu-Bilici, S. (2019). Örnekleme yöntemleri. H. Özmen, & O. Karamustafaoğlu, (Edt.), *Eğitimde araştırma yöntemleri içinde* (ss. 55-81). Pegem A.

- Creswell, J. W. (2017). *Eğitim araştırmaları: Nicel ve nitel araştırmanın planlanması, yürütülmesi ve değerlendirilmesi*. Edam.
- Çiçek-Şentürk, Ö., & Selvi, M. (2024). Argumentation-supported educational comics as a teaching tool for environmental education. *Environmental Education Research*, 30(2), 170–189. <https://doi.org/10.1080/13504622.2023.2227357>
- Dale, J. (2007). Crime fiction. S. Earnshaw (Ed.), In *The handbook of creative writing* (pp. 126–133). Edinburgh University Press.
- Erlanson, D. A., Harris, E. L., Skipper, B. L. & Allen, S. D. (1993). *Doing naturalistic inquiry: A guide to methods*. Sage.
- Flick, U. (2017). Triangulation. In N. Denzin & Y. Lincoln (Eds.), *The SAGE handbook of qualitative research* (pp. 761-791). Sage.
- Greenfield, D. (2017). *Beyond super heroes and talking animals: Social justice in graphic novels in education*. <https://search.proquest.com/docview/1979947299?pq-origsite=gscholar>
- Hosler, J., & Boomer, K. B. (2011). Are comic books an effective way to engage nonmajors in learning and appreciating science?. *CBE-Life Sciences Education*, 10(3), 309-317. <https://doi.org/10.1187/cbe.10-07-0090>
- İncili, Ö. F., & Akdemir, İ. O. (2016). Yerinden edilmişliğin coğrafi analizi: Kilis'te Suriyeli sığınmacılar. *Marmara Coğrafya Dergisi*, 34, 118–133.
- Keskin, A., & İlhan, G. O. (2021). Değerler eğitime yönelik dijital çizgi roman tasarımı: "Gizemli labirent". *İnsan ve Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(1), 250-264.
- Kırmızı, F., & Çağ-Adıgüzel, D. (2023). İlkokul öğrencilerinin yaratıcı yazma ürünlerinin bazı değişkenlere göre değerlendirilmesi. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 58, 370-397. <https://doi.org/10.9779/pauefd.1091976>
- Koç, H., & Dumlu, G. (2020). Bireylerin bazı değişkenler açısından günümüz dünya sorunlarına ilişkin tutumlarını belirlemeye yönelik bir inceleme. *Türkiye Bilimsel Araştırmalar Dergisi*, 5(2), 102–107.
- Kutluca, T., Yalman, M., & Tum, A. (2019). Use of interactive whiteboard in teaching mathematics for sustainability and its effect on the role of teacher. *Discourse and Communication for Sustainable Education*, 10(1), 113-132.
- Kvale, S. (1996). *Interviews: An introduction to qualitative research interviewing*. Sage.
- Merriam, S. B., & Tisdell, E. J. (2015). *Qualitative research a guide to design and implementation*. John Wiley & Sons.
- Patton, M. Q. (2014). *Nitel araştırma ve değerlendirme yöntemleri*. Pegem A.
- Seggie, F.N., & Bayyurt, Y. (2015). *Nitel araştırma: Yöntem, teknik, analiz ve yaklaşımları*. Anı Yayıncılık.
- Şentürk, M., & Topkaya, Y. (2020). Sosyal bilgilere özgü beceriler ve öğretimi. R. Turan ve H. Akdağ (Ed.), *Sosyal bilgiler öğretiminde yeni yaklaşımlar IV* içinde (ss. 227-251). Pegem A.
- Şentürk, M., & Şimşek, U. (2021). Educational comics and educational cartoons as teaching material in the social studies course. *African Educational Research Journal*, 9(2), 515-525. <https://doi.org/10.30918/AERJ.92.21.073>

- Şentürk, M. (2022a). 21. yüzyıl becerileri eğitiminde yaratıcı çizgi roman. M. Şentürk, U. Şimşek ve Y. Topkaya (Ed.), *Yenilikçi yaklaşımlarla 21. yüzyıl becerileri eğitimi içinde* (ss.63-75). Vizetek Yayıncılık.
- Şentürk, M. (2022b). Sosyal bilgiler eğitiminde demokrasi, demokrasinin temel ilkeleri ve toplumsal yaşama etkilerine yönelik eğitim programı tasarısı. H. Bayram, S. Polat ve S. Safalı (Ed.), *Sosyal bilgiler dersine yönelik örnek eğitim programı tasarıları içinde* (ss. 221-244). Pegem A.
- Şentürk, M. (2023). Social studies pre-service teachers' educational comics experience for disaster education. *International Journal on Social and Education Sciences (IJonSES)*, 5(1), 153-166. <https://doi.org/10.46328/ijonses.511>
- Şentürk, M., & Şimşek, U. (2022). The effect of educational comics and educational cartoons on student attitude and motivation in social studies course. *International Journal of Education Technology and Scientific Researches*, 7(17), 378-413. <http://doi.org/10.35826/ijetsar.422>
- Şentürk, M., & Çiçek- Şentürk, O. (2023). The social studies and science pre-service teachers' experiences of creative comics for environmental education. *International Journal of Research in Education and Science*, 9(1), 109-123. <https://doi.org/10.46328/ijres.3080>
- Şentürk, M., & Şimşek, U. (2023). Günümüz dünya sorunlarının sosyal bilgiler öğretmen adaylarının gözünden incelenmesi. *Educational Academic Research*, 48(1), 125-135. <https://doi.org/10.5152/AUJKKEF.2023.2284198>
- Topkaya, Y. (2016). Eğitici çizgi romanların çevre sorunlarına ilişkin bilişsel ve duyuşsal öğrenmeye etkisi. *Eğitim ve Bilim*, 41(187), 199-219.
- Topkaya, Y., & Şimşek, U. (2016). The effect of educational comic strips on the attitude towards earthquake and academic success. *International Online Journal of Educational Sciences*, 8(3), 46-54. <https://doi.org/10.15345/iojes.2016.03.005>
- Topkaya, Y., & M. B. Yılar. (2015). Eğitici çizgi romanlarla ilgili öğrenci görüşlerinin analizi. *Eğitim ve Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(6), 106-106. <http://doi.org/10.17121/ressjournal.333>
- Uslu, S. & Çetin. M. (2022). Character and values for world citizenship: the case of social studies prospective teachers. *International e-Journal of Educational Studies (IEJES)*, 6 (11), 56-69. <https://doi.org/10.31458/iejes.1036273>
- Yazıcı, Ö. (2013). Ortaöğretim öğrencilerinin günümüz dünya sorunlarına yönelik tutumları. *Turkish Studies*, 8(6), 807-823. <http://doi.org/10.7827/TurkishStudies.4716>
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Seçkin Yayıncılık.
- Yıldırım, E. (2016). Sınıf öğretmeni adaylarının eğitici çizgi romanlar hakkındaki görüşleri. *Kilis 7 Aralık Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(11), 52-70. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/kilissbd/issue/24637/260665>

Copyright © JCER

JCER's Publication Ethics and Publication Malpractice Statement are based, in large part, on the guidelines and standards developed by the Committee on Publication Ethics (COPE). This article is available under Creative Commons CC-BY 4.0 license (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>)